

4. Лучшие VST-эмуляторы. URL: <https://same-sound.ru/g/soft/109822-best-vst-eq-plugins> (дата звернення: 20.09.2019).

5. Машенко І. Г. Термінологічний словник: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо / І. Г. Машенко // Енциклопедія електронних масмедіа. – Запоріжжя : Дике поле, 2006. – 307 с.

6. Меерзон Б.Я. Акустические основы звуко-режиссуры : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Б. Я. Меерзон. – М. : Аспект-Пресс, 2004. – 205 с.

7. Обертинська В. І. Основи звукорежиссури масових видовищ і свят : навч. посібник / В. І. Обертинська, Л. Ф. Голубцова. – К. : ДАККіМ, 2002.

8. Рязанцев Л. В. Звукорежиссура : навч. посібник / Л. В. Рязанцев. – Київ : ДАККіМ, 2009. – 144 с.

9. Ужинський М. Ю. Цифрові технології і засоби мультимедіа : навч. посіб. / М. Ю. Ужинський. – Рівне : РДГУ, 2011. – 236 с.

10. Черевко К. П. Електронна музика як феномен культурно-цивілізаційних процесів ХХ – початку ХХІ століття (до питання методології аналізу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 / Катерина Петрівна Черевко ; Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. – Львів : Колвес, 2012. – 17 с.

11. Bobby Owsinski. The Recording Engineer's handbook / Owsinski Bobby. – Boston: ArtistPro, 2005. – 368 с.

Дата надходження до редакції: 10.10.2019 р.

УДК 378.016

DOI: 10.37026/2520-6427-2019-100-4-189-191

Геннадій ФІСЬКОВ,

старший викладач кафедри

народних інструментів Інституту мистецтв

Рівненського державного гуманітарного університету,

заслужений діяч мистецтв України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ КАФЕДРИ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ В ОРКЕСТРОВОМУ КОЛЕКТИВІ

У статті обґрунтовано особливості формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів, а також специфіку навчання народному виконавству як складовій мистецько-культурних надбань людства. Проаналізовано оркестровий колектив, що виховує студентів засобами мистецтва та надає їм широкі можливості для реалізації творчих планів.

Ключові слова: морально-естетичні якості, виконавська майстерність, оркестровий клас, керівник, компетентність.

В статье обосновываются особенности формирования нравственно-эстетических качеств студентов кафедры народных инструментов, а также специфика обучения народному исполнительству как составяющей художественно-культурных достижений человечества. Анализируется оркестровый коллектив, который средствами искусства воспитывает студентов и предоставляет им широкие возможности для реализации творческих планов.

Ключевые слова: морально-этические качества, исполнительское мастерство, оркестровый класс, руководитель, компетентность.

In the article the peculiarities of formation of moral and aesthetic qualities of students of the Department of Folk Instruments, the specifics of teaching folk performance as a component of the artistic and cultural heritage of humanity are substantiated. The orchestral collective is analyzed, which educates the students themselves by means of art, gives them ample opportunities for the realization of creative plans. Such a collective should cultivate aesthetic tastes in the orchestras themselves. Therefore, the main feature of the formation of moral and aesthetic qualities of students at folk orchestra classes is psychological and pedagogical training. In this case, the leader is, first and foremost, a teacher, who introduces students to the complex world of the art, helps to master performing skills. Its purpose is to involve students in the arts through their direct participation in the orchestra of folk instruments. The study also searched for the optimal variant of the characterization of the formation of moral and aesthetic qualities of students of the Department of Folk Instruments at classes in the orchestra team, which would meet all the criteria of professional activity. The analysis of numerous scientific works, devoted to the study of different aspects of vocational training and practical experience with the student orchestra,

allow us to form our own understanding of the problems and deepen the specific peculiarities of the formation of moral and aesthetic qualities of students in the department of folk instruments.

In our article specific peculiarities of formation of moral and aesthetic qualities of students of the department of folk instruments at classes in the orchestra collective will be considered in the relevant structural aspects: the orchestra collective is created on the basis of interest, which is based on the personal desire of the participants, which gives rise to a certain specificity of relations with the collective; students with different abilities, different level of preparation and different age take part in the music collective; it is necessary to realize that the creative activity of the collective is characterized by certain specific forms of influence on the emotional sphere of orchestras through the means of a trained repertoire, which creates favorable conditions for the formation of their moral and aesthetic qualities; a specific feature of pedagogical activity in the folk orchestra is the free choice of teaching methods and organization of the music-educational process.

Key words: *moral aesthetic qualities, performing skill, orchestra class, leader, competence.*

Постановка проблеми. Серед різноманіття професій особливе місце як за кількістю, так і за змістом посідають ті, що пов'язані з педагогічною діяльністю, оскільки об'єктом означеної діяльності є людина – її внутрішній світ, психіка, інтелект, мислення. Такі професії сприяють формуванню всебічно розвиненої, гармонійної особистості, а також інтелектуального потенціалу нації.

В означеному контексті яскравим зразком є формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів у процесі занять в оркестровому колективі. Специфіка такої діяльності вимагає теоретичного вивчення й осмислення студентського виконавства на народних інструментах, постійного аналізу вимог до учасників із урахуванням вікового сприйняття та взаємодії. Проблема інструментального музикування завжди породжувала широке коло різноманітних питань, пов'язаних із формуванням морально-естетичних якостей у студентів, що розширює наші уявлення про нові ефективні форми роботи з вихованцями, які вимагають нового бачення засобів та підходів для їх залучення до самостійної творчої діяльності.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів у процесі занять в оркестровому колективі.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Автори наукових досліджень (О. Каргін, І. Маринін, С. Мальков, Є. Смирнова, М. Соколовський, В. Подкопєєв, В. Соловйов, Ф. Соломонік, В. Чабанний та інші), присвячених аналізу формування морально-естетичних якостей студентів на заняттях оркестру, розглядають таку діяльність як сукупність організаційних, навчально-виховних та художньо-творчих завдань. Усі вони перебувають у тісному взаємозв'язку, однак кожен із компонентів багатогранного процесу навчання (організаційний, навчальний, виховний, репетиційний, концертний та ін.) має певну специфіку, хоча на практиці вони реалізуються одночасно.

У працях О. Абдуліної, Н. Волошиної, Л. Блінової, Л. Кікнадзе та С. Киссельгофа наголошується на необхідності посилення практичної спрямованості

навчання учнів та студентів. На думку авторів, усе це позитивно відобразиться на формуванні їх морально-естетичних якостей.

Виклад основного матеріалу. Відповідальне і свідоме ставлення керівника до своєї фахової підготовки сприятиме формуванню морально-естетичних якостей та розвитку професійно-педагогічної спрямованості. «Такі знання здобуваються з моральної діяльності та вироблених у ній цінностей. Наприклад, прагнення стати добродішним, яке виникло в результаті умовиводів, недостатнє ні для його здійснення, ні для розуміння того, що і як слід досягти. Тільки реалізуючись у ставленні до іншого як до людини, здатність до такого акту є сутнісною силою людини, силою, завдяки якій можливість, виражена в прагненні, стає реальністю. У цьому можна перекоонатися й на іншому прикладі. Усі прагнуть любові. Та головною умовою для реалізації цього прагнення є становлення певних моральних відносин. Побачити в іншому особистість, людину в її індивідуально-неповторному прояві і є способом формування сутнісної, творчої сили, що породжує почуття любові» [4].

Оркестровий колектив засобами мистецтва виховує студентів та надає їм широкі можливості для реалізації творчих планів. При цьому його основне завдання – прищеплення естетичних смаків. У зв'язку з цим найважливішою особливістю формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів на заняттях в оркестровому колективі є психолого-педагогічна підготовка. За означених умов керівник передусім виконує роль педагога, який вводить оркестрантів у складний світ художнього мистецтва, допомагає оволодіти виконавськими навичками. Його мета – залучити вихованців до мистецтва через їхню безпосередню участь в оркестрі.

Пошуки оптимального варіанта характеристики формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів на заняттях в оркестровому колективі, який відповідав би всім критеріям професійної діяльності, вимагають значних зусиль, що зумовлено специфікою роботи керівника народного оркестру. Проте ця актуальна проблема ще не знайшла свого комплексного відображення в наукових дослідженнях. Лише в деяких працях спостерігаються спроби висвітлити її окремі аспекти, при цьому фактично не досліджено специфічні особливості роботи зі студентським оркестром народних інструментів.

Так, у праці В. Лапченка узагальнено теоретичні погляди, що розкривають соціально-педагогічні функції народної музики [3], а Й. Гофман та Л. Ауер наперед розглядають роль психологічного чинника диригентсько-виконавської діяльності. Питання взаємодії диригента та очолюваного ним оркестру порушуються в працях Г. Берліоза та Г. Єржемського [2].

На сьогодні проблема формування морально-естетичних якостей студентів є однією з найактуальніших. А. Хачатурян після тривалих досліджень зробив висновок, що для того, аби молодий спеціаліст відповідав вимогам обраної професії, у його навчанні важливе місце має посідати загальнопедагогічна підготовка, яка включає в себе педагогічну спрямованість мислення [6].

Аналіз вищезначених та інших наукових праць, присвячених дослідженню різних аспектів професійно-педагогічної підготовки та практичному досвіду роботи зі студентським оркестром, дає змогу сформулювати власне розуміння назрілих проблем та більш

глибоко розкрити специфічні особливості формування морально-естетичних якостей у студентів кафедри народних інструментів у процесі занять в оркестровому колективі.

Цей процес вимагає від керівників широкопрофільної підготовки, яка охоплює:

- знання методики формування морально-естетичних якостей у студентів;
- знання історії музики;
- знання та вміння оркестрового диригування;
- володіння принципами художньо-образного мислення.

У нашій статті специфічні особливості формування морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів на заняттях в оркестровому колективі розглядатимуться у відповідних структурних аспектах:

- оркестровий колектив створюється на засадах зацікавленості, в основу яких покладено особисте бажання учасників, що породжує певну специфіку відносин із колективом;

- у музичному колективі беруть участь студенти з різними здібностями, рівнем підготовки та різного віку. Тому керівник у своїй педагогічній діяльності має враховувати особливості різних категорій вихованців, уміти знайти підхід до них та ефективні форми спілкування з ними;

- необхідно усвідомлювати, що творчій діяльності колективу притаманні певні специфічні форми впливу на емоційну сферу оркестрантів завдяки засобам розучуваного репертуару, що створює сприятливі умови для формування їх морально-естетичних якостей;

- специфічною рисою педагогічної діяльності в народному оркестрі є вільний вибір методики навчання й організації музично-навчального процесу. Це пов'язано з тим, що в практиці інструментальної творчості відсутні офіційно закріплені програми навчання студентів. Тому надзвичайно важливим питанням є вибір методу навчання, оскільки від цього залежить темп і якість оволодіння виконавськими навичками, за допомогою яких студенти зможуть реалізувати свої творчі здібності.

Перелічені вище специфічні особливості такої діяльності переконають у багатофункціональності професійної роботи керівника оркестрового колективу. Як бачимо, формуванню морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів на заняттях в оркестровому колективі підпорядковано основні види роботи, тому до структури педагогічної діяльності керівника потрібно підходити як до системи, що включає декілька компонентів морально-естетичного виховання. Зокрема, вітчизняні психолого-педагогічні дослідження виокремлюють такі *структурні компоненти педагогічної діяльності*:

- *гностичний* або *дослідницький* – один із провідних у професійній діяльності педагога, оскільки передбачає постійний пошук необхідної інформації й аналіз як власного, так і передового досвіду навчально-виховної роботи;

- *конструктивний*, що включає планування педагогічної діяльності та прогнозування її результатів;

- *організаторський* – полягає в підпорядкуванні всіх видів освітнього процесу основному організатору-керівнику;

- *комунікативний* – охоплює процес налагодження контактів педагога зі студентами, колегами.

Сучасна методика роботи з оркестровим колективом пропонує різноманітні форми виховання естетичних смаків, до основних з яких відносяться: прослуховування музики, ознайомлення із творчістю видатних композиторів і музикантів, стилем написання їхніх творів. Така робота охоплює увесь колектив і відбувається під час занять з оркестром. Тематика занять може бути найрізноманітнішою – від творчості окремих композиторів до проблем музичного мистецтва:

- уміння знаходити ефективні форми і методи навчання учнів основам виконавської майстерності. Керівникові колективу здебільшого доводиться розпочинати свою роботу із формування в учасників елементарних навичок виконавської діяльності. Отже, важливою проблемою нашої публікації є творчий розвиток студентів, що передбачає вміння докладно аналізувати твір, який вивчається на заняттях. На основі цього аналізу необхідно визначити ефективні методи подальшого вдосконалення формування морально-естетичних якостей у студентів;

- уміння забезпечити власний професійний і моральний престиж (авторитет). Авторитет керівника сприяє проведенню цілеспрямованої навчально-виховної діяльності. Як засвідчує практика роботи з оркестром, цей авторитет виявляється у двох аспектах: професійному та моральному.

Висновки. Отже, професійний аспект керівника оркестрового колективу, який є ключовим у формуванні морально-естетичних якостей студентів кафедри народних інструментів на заняттях в оркестровому колективі, полягає в досконалому знанні питань, пов'язаних із володінням інструментом, диригентською технікою, знанням теорії музики, розвитком музичного слуху. Компетентність керівника включає в себе й глибокі методичні знання (володіння сучасними методами навчання, вміння правильно, з урахуванням індивідуальних особливостей, розвивати виконавські навички в учасників народного оркестру тощо). У музичному колективі підвищенню авторитету керівника сприяє врахування ним специфічних особливостей роботи зі студентами та виявлення педагогічного такту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Асафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Асафьев. – Изд. 2-е. – Л. : Музыка, 1973. – 144 с.
2. Ержемский Г. Л. Психология дирижирования / Г. Л. Ержемский. – М. : Музыка, 1988. – 70 с.
3. Лапченко В. П. Методичні рекомендації до спецкурсу «Дидактичні, організаційні та методичні основи роботи з дитячим українським народно-інструментальним ансамблем» / В. П. Лапченко. – Київ, 1992. – 41 с.
4. Сохор А. Н. Вопросы социологии и эстетики музыки : в 3-х т. / А. Н. Сохор. – М. : Сов. композитор, 1982. – Т. 2. – 287 с.
5. Фоменко А. М. Педагогические условия стимулирования профессионального становления руководителей самодеятельности в институтах культуры : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук / А. М. Фоменко. – М., 1988. – 24 с.
6. Хачатурян А. П. Вероятные ситуации: проблемы и решения / А. П. Хачатурян. – Л. : ЛГИК, 1987. – С. 5.

Дата надходження до редакції: 16.09.2019 р.